

אחדות ההפכים

במקרים רבים, סכסוך מתפרץ על רקע של אחד משלושה גורמים אנושיים בסיסיים: הקנאה, התאוה והכבוד. גורמים אלו, כך לימדונו רבותינו, גם "מוציאים את האדם מן העולם" (פרקי אבות). לא פלא אפוא, שאותם גורמים שמטריפים דעתו של אדם, הם גם הגורמים המרכזיים לסכסוך שבין האדם וסביבתו. מן המפורסמות, שמשאבים מוגבלים מהווים את אחד הגורמים המרכזיים בפרוץ סכסוכים אלימים.

ברם, אם עולים מדרגה בהבנת הקונפליקט, ניתן להסיק כי בבסיס כול קונפליקט קיימת גם תביעה מצד כול צדדי הקונפליקט לבעלות על האמת והצדק. מסתבר שהאדם לא רק שואף לנכס לעצמו משאבים וכבוד, הוא גם מנכס לעצמו את האמת, את הצדק ואת שאר הערכים שהוא דוגל בהם. ומה לגבי כול השאר שחולקים עליו? - במקרה הטוב הם טועים, במקרה הגרוע אין להם זכות קיום.

אכן, מדובר בשאלה פילוסופית-ערכית ממדרגה ראשונה. כיצד ניתן להתמודד עם המבט הדיכוטומי שלאמת יש פאן אחד? כיצד ניתן לשבור את המבט הזה שגורם לכול כך הרבה שפיכות דמים, אובדן, טרגדיה ויגון בעולם? הרי התוצאה היא ללא ספק Lose-Lose! שאלה זו העסיקה ומעסיקה גם את היהדות וגם את הפילוסופיה הכללית.

הפילוסוף שלינג (המאה ה-19) מדבר על השילוב שבין הניגודים שמאפשר את קיום והמשך החיים: "פעולת הניגוד של כוחות הפכים היא על כן עצם מהותו של הטבע. כפילות ופולאריות (קוטביות) מהוות את הצורה היסודית של כל התרחשות טבעית...". ניגוד שמאפשר את החיים. הפילוסוף פייכטה (המאה ה-19), עולה מדרגה ומדבר על אחדות ההפכים: "מהותה של הפילוסופיה בכך שהיא מעמידה את כל הריבוי על אחדות מוחלטת, באופן שאפשר להבין אהדדי את הריבוי על ידי האחד ואת האחד על ידי הריבוי." לא עוד סתירה, כי אם אחדות.

הרב קוק (עולת ראייה א') מציג את עמדת היהדות בדרך מיוחדת ואופיינית לו: "הריבוי של השלום הוא, שיתראו כל הצדדים וכל השיטות, ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו ועניינו. ואדרבא, גם העניינים הנראים כמיותרים וסותרים...דווקא על ידם יראה אור האמת והצדק." הניסוח מדבר בעד עצמו.

נמצאנו למדים כי אחדות ההפכים הוא ערך עליון, ורק הסינטזה שביניהם מאפשר קיום של חיים. דווקא השילוב שבין הפרטים ההפוכים לכאורה, משלים את "הפאזל" הא-לוהי. לאור דברים אלו, נראה להבין את הכרעת ה"בת קול" בהקשר למחלוקת בית הלל ובית שמאי שנמשכה שלוש שנים (עירובין י"ג): "...יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלוקים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלוקים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן - מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי ב"ש. ולא עוד שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן". אתמהה! - בגלל שב"ה היו מנומסים והקדימו את דברי ב"ש, בגלל זה נקבעה לדורות הלכה כדבריהם! אולם, אם נבין שהלכה נקבעה כב"ה כי הם מימשו ונתנו תוקף לעיקרון המקודש של "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", או אז גם נשכיל להבין את הקשר שבין שיתוף והקדמת דברי ב"ש להחלטה הגורפת של "הבת קול".

ביום ט' באדר, אנו מציינים את התוצאה הקשה והטרגית של מחלוקת ב"ש וב"ה. ברם, דווקא ביום זה אנו גם רואים את האור שבקצה "מנהרת" המחלוקת. זהו יום שבו אנו רואים במחלוקת מנוף להשלמת האמת דווקא דרך הצדדים המגוינים וההפוכים. כי רק בשילוב ובאחדות כל ההפכים "יראה אור האמת והצדק".